

تل گاو شهر:

مفاهیم و اصطلاحات زندگی اجتماعی

دکتر علی قلی جوکار

انتشارات آثار فکر

تهران - ۱۴۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه	: جوکار، علی‌قلی، ۱۳۴۴-
عنوان و نام پدیدآور	: تل گاو شهر: مفاهیم و اصطلاحات زندگی اجتماعی/ علی‌قلی جوکار.
مشخصات نشر	: تهران: آثار فکر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۰ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۳۲-۱۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه:ص:۱۹۵-۳۰۰.
عنوان دیگر	: مفاهیم و اصطلاحات زندگی اجتماعی.
موضوع	: شیوه زندگی -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Lifestyles -- Social aspects
موضوع	: شیوه زندگی -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Lifestyles -- Social aspects -- Iran
موضوع	: مسائل اجتماعی -- ایران
موضوع	: Social problems -- Iran
موضوع	: تحولات اجتماعی
موضوع	: Social change
موضوع	: هویت گروهی -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Group identity -- Social aspects
موضوع	: روابط اجتماعی
موضوع	: Social interaction
موضوع	: برابری
موضوع	: Equality
موضوع	: عدالت اجتماعی

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نامبر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

تل گاو شهر: مفاهیم و اصطلاحات زندگی اجتماعی

نویسنده: دکتر علی‌قلی جوکار

ناشر: آثار فکر

صفحه‌آرا: فاطمه حامدی

چاپ: اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۳۲-۱۱-۷

قیمت ۵۰۰۰۰ تومان

همه حقوق برای ناشر و نویسنده محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
فصل یکم: انسان، ماهیت و ویژگی‌های آن	
انسان	۱۵
۱ - تغییر نمای ریخت‌شناسی آدمی	۱۶
۲ - تغییر نمای ایستادن آدمی	۱۶
۳ - آزاد شدن دست انسان در اثر راست و سر پا ایستادن	۱۷
۴ - رشد حجم تنفسی ریه (شش) انسان	۱۷
۵ - تکامل و تفکیک یافتگی (تخصصی شدن) شبکه ارتباطی عصبی بدن انسان	۱۷
۶ - گسترش شیارهای خارجی مغز (نئوکورتکس)	۱۷
۷ - بهره‌ی طبیعی حنجره‌ای	۱۷
فرد (انسانی)	۱۷
۱ - مطالعه و بررسی گوهر و ماهیت فرد انسانی (بدون حضور در کنار دیگران)	۱۸
۲ - مطالعه و بررسی فرد (انسانی) در کناره فرد (انسانی) دیگر	۱۹
ذهن (انسان)	۲۰
ذهن و تجربه‌ی اجتماعی	۲۱
«خود»، «هویت یا گوهر آدمی»	۲۲
«خود»	۲۲
۱ - «خود» (I) یا «من»	۲۳
۲ - «خود» Me یا «من اجتماعی»	۲۳
ویژگی‌های خود در نظریه‌ی هربرت مید	۲۴
انواع خود	۲۵
۱ - خود فردی	۲۵
۲ - خود اجتماعی	۲۵
۳ - خود ملی یا خودآگاهی ملی	۲۵
فصل دوم: جامعه، ارکان و ویژگی‌های آن	
خانواده	۲۷

۲۸ نهاد ایل و نهاد دولت
۲۹ اجتماع
۳۰ ۱ - جوامع دوتایی
۳۱ جوامع دوگانه از دیدگاه شوتس
۳۲ گونه‌های دوتایی جامعه از دیدگاه شلر
۳۲ ۲ - گونه‌های انسان‌شناختی زیستی - روانی (بر اساس دیدگاه شلر)
۳۳ ۲-۱ - دوران گیاهی
۳۳ ۲-۲ - دوران حیوانی
۳۴ ۳ - دوران انسان عادت‌ی
۳۴ ۴ - دوران انسان هوشمند یا انسان بازیگر
۳۵ جامعه
۳۶ جامعه (جهان اجتماعی) از دیدگاه آلفرد شوتس
۳۷ روابط میان ذهنی
۳۷ فکر، بازنگری و ساخت اجتماعی (از دیدگاه شوتس)
۳۸ عناصر «روابط میان ذهنی»
۴۰ واقعیت اجتماعی و کنش اجتماعی (از دیدگاه آلفرد شوتس)
۴۰ ۱ - تجربه‌ی بی‌واسطه (جامعه‌ی بی‌واسطه)
۴۱ ۲ - تجربه‌ی غیرمستقیم و باواسطه (جامعه‌ی باواسطه)
۴۲ ۳ - تجربه تاریخی (جامعه‌ی سنتی)
۴۲ ۴ - تجربه‌ی آینده‌ای
۴۳ مفهوم جهان زیست

فصل سوم: فرد، گروه و طبقه اجتماعی در جامعه

۴۵ فرد و جامعه
۴۵ گروه اجتماعی
۴۶ ویژگی‌های گروه
۴۷ مفهوم ساخت‌پذیری
۴۷ شاخص‌های گروه‌بندی اجتماعی
۵۲ تاریخ شکل‌گیری و تکامل جوامع انسانی
۵۲ الف - دوره پیشاتاریخی

۵۳	ب- دوره پساتاریخ.....
۵۴	گذار تاریخی جوامع از دیدگاه جامعه‌شناسان.....
۵۴	الف - گذار تاریخی جوامع.....
۵۵	ب - تاریخ جوامع انسانی.....
۵۶	اصالت با فرد است یا جامعه؟.....

فصل چهارم: هویت فرهنگی و اجتماعی انسان

۵۹	خود و هویت شخصی.....
۶۰	۱ - ذهن.....
۶۱	۲- خود.....
۶۲	۳- هویت شخصی.....
۶۳	۳-۱ - جلوه‌های هویت شخصی.....
۶۵	تشخص اجتماعی.....
۶۷	۱- تشخص برای حفظ یا ارتقاء موقعیت در جامعه.....
۶۸	تشخص و مصرف فرهنگی.....
۷۱	منزلت و کسب احترام (نفوذ) اجتماعی.....
۷۲	هویت جمعی (اجتماعی) زنان.....
۷۳	زنان به‌مثابه طبقه اجتماعی.....
۷۴	بازتولید فرهنگی و اجتماعی نهادهای آموزشی.....
۷۵	رابطه بین آموزش عالی و موقعیت و منزلت اجتماعی زنان امروز.....
۷۷	دانشگاه، نهاد ازدواج و منزلت و موقعیت اجتماعی زنان.....

فصل پنجم: کنش و تفسیر کنش‌های انسانی در جامعه

۷۹	کنش و واکنش.....
۷۹	واکنش/ کنش متقابل.....
۸۰	کنش انسانی و ساخت اجتماعی.....
۸۰	کنش متقابل اجتماعی (هم‌کنشی اجتماعی).....
۸۱	کنش نمادی و قضایای هربرت بلومر.....
۸۱	الف - قضیه‌ی اول: قضیه‌ی اعیان.....
۸۱	انواع اعیان و ابره‌ها.....
۸۲	ب - قضیه‌ی دوم: قضیه‌ی هم‌کنشی اجتماعی.....

ج - قضیه‌ی سوم: قضیه‌ی تفسیر..... ۸۲

کنش پیوسته و درهم تنیدگی کنش..... ۸۳

فصل ششم: واقعیت‌های اجتماعی

ویژگی‌های جامعه انسانی..... ۸۵

واقعیت اجتماعی..... ۸۶

مفهوم واقعیت از دیدگاه تفسیرگرایان..... ۸۷

ویژگی‌های واقعیت از دیدگاه تفسیرگرایان..... ۸۷

اجتماعی شدن و واسطه‌های اجتماعی شدن..... ۸۷

واسطه‌های اجتماعی شدن..... ۸۸

رفتارهای جمعی به‌مثابه‌ی گونه‌ای از ساخت اجتماعی..... ۸۸

سازوکار تبیین‌کننده‌ی رفتار جمعی..... ۸۸

سازوکارهای تکوین (شکل‌گیری) شایعه..... ۸۹

انواع رفتارهای جمعی..... ۹۰

انواع شاخص‌های رفتار جمعی..... ۹۰

فصل هفتم: مفهوم جامعه‌شناختی کارکرد

مفهوم کارکرد..... ۹۳

کارکردگرایی..... ۹۳

کارکردگرایی ساختی..... ۹۵

۱ - مرتن..... ۹۷

مفاهیم کلیدی مرتن..... ۹۷

۱-۱ - مفهوم ساخت..... ۹۸

۱-۲ - مفهوم وحدت اجتماعی..... ۹۸

۱-۳ - نوع‌شناسی صورت‌سازگاری فردی..... ۹۸

۲ - تالکوت پارسونز..... ۹۹

۲-۱ - تئوری ارادی رفتار..... ۱۰۰

۲-۲ - تئوری «حق انتخاب ارزش‌ها» یا «متغیرهای الگویی»..... ۱۰۱

مفاهیم ساختی کارکردی آمریکایی..... ۱۰۲

۱- ساختار و دوگانگی ساختاری..... ۱۰۲

۲ - مفاهیم اساسی پیتربلاو..... ۱۰۳

- ۱-۲- مفهوم دوگانگی ساختاری ۱۰۳
- ۲-۲- پارامترهای ساختار اجتماعی ۱۰۳
- ۲-۳- شکل‌های تمایز ۱۰۴
- ۲-۴- پارامترهای اسمی و رتبه‌ای ۱۰۵

فصل هشتم: کنش متقابل اجتماعی

- کنش متقابل نمادی ۱۰۷
- نظریه کنش متقابل نمادین ۱۰۸
- اروین گافمن ۱۰۸
- فرد و جامعه در پارادایم کنش متقابل نمادی ۱۱۰
- الف- خود ۱۱۱
- ۱- عرصه یا زمینه اجتماعی ۱۱۱
- ۲- نقش ارتباطات نمادی ۱۱۲
- ۳- سازمان اجتماعی و جامعه ۱۱۳
- ۴- عمل مشترک / عمل اجتماعی ۱۱۴
- ب- ذهن ۱۱۵
- ج- خود ۱۱۵
- جامعه ۱۱۶

فصل نهم: وضعیت و تحرک اجتماعی

- تعریف وضعیت ۱۱۷
- موقعیت اجتماعی ۱۱۸
- طبقه اجتماعی ۱۱۸
- ویژگی‌های طبقات اجتماعی ۱۱۹
- طبقه اجتماعی از دیدگاه مارکسیسم ۱۲۰
- شکاف طبقات اجتماعی و آینده نظام سرمایه‌داری ۱۲۴
- ۱- طبقه اجتماعی در نظام سرمایه‌داری معاصر ۱۲۵
- ۲- رقابت طبقاتی ۱۳۰
- ۳- تحرک اجتماعی ۱۳۳
- ۴- صورت‌های گوناگون تحرک اجتماعی ۱۳۴
- ۴-۱- نظام‌های گوناگون تحرک اجتماعی ۱۳۵

۱۳۶	۴-۲- عوامل تحرک اجتماعی.....
۱۳۶	۴-۳- گوناگونی پیامدهای تحرک اجتماعی.....
۱۳۷	۴-۴- ارزیابی پایگاه اجتماعی.....
۱۳۹	۴-۵- حفظ ارزیابی اکتسابی.....
۱۴۱	۴-۶- تحرک صوری.....
۱۴۲	۴-۷- زنان، توسعه انسانی و تحرک اجتماعی.....
۱۴۵	۴-۷-۱- نقش آموزش زنان در توسعه.....
۱۴۷	۴-۷-۲- ثبت نام در مدارس ابتدایی.....
۱۴۹	۴-۷-۳- ثبت نام در مدارس متوسطه.....
۱۴۹	۴-۷-۴- ثبت نام در مقطع تحصیلی آموزش عالی.....
۱۵۰	۴-۷-۵- نقش آموزش عالی در توسعه زنان.....
۱۵۰	۴-۷-۶- آثار آموزش بر شاخص‌های رفاه اجتماعی زنان.....
۱۵۱	۴-۷-۷- آثار آموزش بر توانمندسازی زنان.....
۱۵۲	۴-۷-۸- توسعه جنسیتی و آموزش عالی.....
۱۵۳	۴-۷-۹- تشویق والدین به ادامه تحصیل دختران، تحولات ازدواج و خانواده.....
۱۵۴	پیامدهای اجتماعی.....
۱۵۵	واکنش در برابر ارزیابی اجتماعی پایگاه.....
۱۵۷	حفظ ارزیابی اکتسابی.....
۱۵۸	تحرک صوری.....

فصل دهم: نقش و نقش‌پذیری اجتماعی

۱۶۱	مفهوم نقش.....
۱۶۲	۱- نقش اجتماعی.....
۱۶۲	۱-۱- مفهوم نقش.....
۱۶۴	کارکرد نقش در تکوین شخصیت.....
۱۶۵	نقش اجتماعی به‌عنوان مفهوم یگانه (لوین سن).....
۱۶۵	پایگاه - نقش.....
۱۶۶	۲- پایگاه اجتماعی.....
۱۶۷	پارسونز.....
۱۶۸	رالف لینتون.....

۱- ارتباط پایگاه و جنسیت از دیدگاه لنتون..... ۱۶۹

فصل یازدهم: نابرابری اجتماعی، تضاد طبقاتی و کمونیسم

- ۱۷۱ نابرابری اجتماعی
- ۱۷۲ ۱- معیارهای قشربندی اجتماعی
- ۱۷۴ ۲- زنان و طبقه اجتماعی
- ۱۷۶ تضاد، وفاق و نابرابری اجتماعی
- ۱۷۷ ۱ - کارل مارکس
- ۱۷۷ ۱-۱- نظریه مارکس: طبقه و مبارزه طبقاتی
- ۱۷۹ ۱-۲- کسب ثروت [ارزش] افزوده
- ۱۷۹ ۱-۳- تقسیم کار
- ۱۸۰ ۱-۴- کار بیگانه شده
- ۱۸۰ ۱-۵- عوامل دگرگونی سرمایه‌داری
- ۱۸۱ ۱-۶- موانع انقلاب: ایدئولوژی و روبنا
- ۱۸۱ ۱-۷- پایان سرمایه‌داری و جامعه آینده
- ۱۸۲ ۱-۷-۱- کمونیسم
- ۱۸۲ مارکسیسم ساختار کارکردی یا کارکردگرایی ساختاری
- ۱۸۳ الف - نهادی شدن و ضرورت تضاد طبقاتی
- ۱۸۴ ب - آینده نابرابری [اجتماعی]
- ۱۸۴ چرا مدلی که مبتنی بر دوطبقه است، برای فهم جامعه اهمیتی عمده دارد؟
- ۱۸۶ مارکسیست‌های جدید (نئومارکسیست‌ها)
- ۱۸۶ ۱ - نیکول پولاتزاس
- ۱۸۶ ۱-۱- طبقات در نظام سرمایه‌داری معاصر
- ۱۸۸ ۲ - ماکس وبر
- ۱۸۹ ۳ - دورکیم
- ۱۹۰ تضاد از دیدگاه کارکردگرایان ساختاری
- ۱۹۱ ۴ - راندل کالین و نابرابری اجتماعی
- ۱۹۲ جنبش‌های فکری نئووبری (پارکین و گیدنز)
- ۱۹۲ ۵ - آنتونی گیدنز: ساخت یابی و نابرابری اجتماعی
- ۱۹۲ ۵-۱- ساختار طبقاتی در جوامع پیشرفته

۱۹۵ ۲-۵- گیدنز و آینده نابرابری

۱۹۶ بنیان‌های اصلی نابرابری در جامعه

فهرست منابع

۱۹۸ الف- منابع فارسی

۲۰۰ ب- منابع انگلیسی

مقدمه

مفاهیم و اصطلاحات اجتماعی شاید از بنیانی‌ترین و اولین واژه‌هایی هستند که بشر توانست از آن‌ها برای برقراری ارتباط با هم‌نوع خود یعنی انسان‌های دیگر در اولین دوران آغاز زندگی اجتماعی خویشتن، بهره ببرد. این مفاهیم و اصطلاحات در دوران اولیه زندگی اجتماعی، احتمالاً ساده و متشکل از چند حرف یا واج، بوده است که بعداً با پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی، انسانی و فرهنگی بشر، پیچیده‌تر و از لحاظ معنایی برای انتقال مقصود و منظور بشر، غنی‌تر گشته است. مفاهیم و اصطلاحات در طول حیات اجتماعی آدمی همراه با تکامل و تحول در تمدن اجتماعی و فرهنگی انسان‌ها، تغییر و تحول معنایی یافته و غنی‌تر شده است به نحوی که توانسته در دوره‌های تمدنی زندگی فرهنگی انسان، بنیان‌های ادبیات، شعر، داستان و زمان، هنر و موسیقی و همچنین اساس انتقال معنایی در روابط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی و سایر زمینه‌ها را بنا نهد. امروزه نظریه‌پردازان بزرگ در حوزه‌های علمی مختلف برای بیان نظریه‌ها و دیدگاه‌های علمی خود و برای انتقال دانش‌های پیچیده علوم انسانی، فرهنگی، اجتماعی، فلسفی، علمی و فناوری‌های نوین، از مفاهیم و اصطلاحات در حوزه‌های علمی و تخصصی خود بهره می‌برند. با عنایت به موضوع و حیطه‌های اجتماعی کتاب حاضر، دانشمندان علوم اجتماعی و جامعه‌شناسان نیز از مفاهیم و اصطلاحات تخصصی در حوزه علوم اجتماعی، انسانی و فلسفی بهره فراوان می‌برند. به تبع پیچیده‌تر شدن روابط در جوامع انسانی و انسان‌ها، کاربرد مفاهیم و اصطلاحات در زندگی اجتماعی از اهمیت فوق‌العاده‌ای در روابط اجتماعی و حتی در روابط بین‌الملل، نهادها و سازمان‌های بین‌المللی برخوردار شده است. بر همین اساس مؤلف بر آن شد تا با این نگاه و با توجه به محدودیت‌های حاضر به بررسی مهم‌ترین مفاهیم و اصطلاحات زندگی اجتماعی در جامعه پیچیده‌ی امروزی بپردازد به این امید که در آینده و در تجدید چاپ‌های بعدی بتوان گستره‌ی این مفاهیم و اصطلاحات را توسعه داد.

درباره اصطلاح «تل گاو شهر» لازم به توضیح است که منظور از کاربرد اصطلاح «تل گاو شهر»، بیان «اصطلاحی از جامعه‌ی پیچیده‌ی آرمان‌شهری ایرانی» است که از اجتماع سنتی آغاز گردیده و در طول زمان و تاریخ، تحول و توسعه‌یافته و به تبع آن، روابط اجتماعی نیز در آن از روابطی ساده به روابطی پیچیده‌تر تحول یافته است؛ اما در عالم

واقع «تل گاو شهر» یا «آرمان شهر ایرانی» در این مکتوب، استعاره‌ای برگرفته از «روستای تل گاو»؛ زادگاه مؤلف است که در ایران دوره‌ی ساسانیان، شهری پُرونوق، آباد و از لحاظ شهری، با تمدن و فرهنگی غنی، ریشه در عناصر تمدنی دوره‌های پیشین ایرانی و عصر ساسانی داشته و محل زندگی بهرام گور، شاهنشاه ایران ساسانی و محل تولد بزرگمهر صدراعظم حکیم و دانشمند ایرانی دوره‌ی ساسانی بوده است که به لحاظ روابط انسانی، فرهنگی، اجتماعی و برقراری عدالت اجتماعی سرآمد بوده و آثار، مفاخر، علوم و دانش آن (که بزرگمهر نمونه‌ای از آن به شمار می‌رفته است) زبانزد بوده و بخشی جدایی‌ناپذیر از ادبیات و شعر و هنر ایرانی محسوب گشته که بخشی از آن در آثار شاعران بزرگی چون نظامی گنجوی، فردوسی بزرگ و سایر بزرگان عرصه‌ی علم، دانش و ادب ایران فرهنگی، نمایان شده است. قصه بهرام گور و کنیزک مربوط به داستان بهرام پادشاه ساسانی و گل‌اندام شاهزاده‌ی ایرانی در همین آرمان شهر ایرانی اتفاق افتاده است که خرابه‌های «کاخ گل‌اندام و بهرام گور»، هم‌اکنون تحت عنوان «آثار باستانی «قصر گل‌اندام» در جنوب روستای تل گاو واقع در بخش بزرگ و باستانی جره-بالاده، از شهرستان کازرون واقع در استان فارس، باقی‌مانده است.

این کتاب طی سه سال اخیر یعنی از سال ۱۳۹۷ آغاز و تا پایان سال ۱۳۹۸ ادامه داشته و در فروردین‌ماه ۱۳۹۹ هم‌زمان با استفاده از فرصت تعطیلات نوروز سال جدید که کشور و جهان گرفتار بحران شیوع و گسترش ویروس مرگ‌بار کرونا هست و درحالی‌که در حال قرنطینه‌خانی به خاطر احتمال سرایت ویروس کرونا در تهران به سر می‌بریم و تقریباً همه نقاط کشور درگیر است، تکمیل گردید؛ اما درباره‌ی طرح کلی محتوا و شکل ورود به موضوعات علمی کتاب بر اساس این مبانی و رویکرد است که؛ در فصل اول به تعریف مفاهیم و اصطلاحات اساسی و کلیدی درباره انسان، تحت عنوان «انسان، ماهیت و ویژگی‌های آن، پرداخته‌ایم. در فصل دوم به تعریف مفاهیم و اصطلاحات در ارتباط با ارکان و عناصر تشکیل‌دهنده جامعه، دوران تحول اجتماعی، روابط ارکان و عناصر جامعه و تجارب اجتماعی، تحت عنوان «جامعه، ارکان و ویژگی‌های آن، پرداخته شده است. در فصل سوم به تبیین ارکان و عناصر کلیدی جامعه شامل فرد، گروه‌های اجتماعی و ویژگی‌های هر یک و سپس گذار اجتماعی از دوران شکل‌گیری جامعه از دوران پیشاتاریخی و پساتاریخی و گذار تاریخی جوامع از دیدگاه جامعه‌شناسان، پرداخته‌ایم. نام

این فصل؛ «فرد، گروه و طبقه اجتماعی انسان در جامعه» اختیار گردید. در فصل چهارم به موضوعاتی چون مؤلفه‌های هویت فرهنگی و اجتماعی انسان در جامعه تحت عنوان «هویت فرهنگی و اجتماعی انسان» پرداخته‌ایم. فصل پنجم کتاب به مطالعه و پژوهش در انواع کنش‌های انسانی در جامعه و سپس به بررسی قضایای سه‌گانه جامعه‌شناس معروف تفسیرگرای مکتب تفسیری آمریکایی درباره کنش‌های انسان کنشگر یعنی هربرت بلومر تحت عنوان «کنش و تفسیر کنش‌های انسانی در جامعه» می‌پردازد. در فصل ششم به مطالعه واقعیت‌های موجود در جامعه تحت عنوان «واقعیت‌های اجتماعی» می‌پردازیم. در فصل هفتم به بررسی و مطالعه مفاهیم و دیدگاه‌های صاحب‌نظران پیرامون کارکرد ساختارهای اجتماعی تحت عنوان «مفهوم جامعه‌شناختی کارکرد» پرداخته می‌شود. فصل هشتم نیز به بررسی و مطالعه کنش متقابل کنشگران اجتماعی و زمینه‌های آن با عنوان «کنش متقابل اجتماعی» می‌پردازد. در فصل نهم کتاب به بررسی و مطالعه وضعیت و پویایی و تحرک اجتماعی، زمینه‌ها و ابعاد آن پرداخته‌ایم. در فصل دهم به تعریف و تبیین و شرح مفهوم نقش، نقش‌پذیری، ابعاد و زمینه‌های اجتماعی آن‌ها، می‌پردازیم. در نهایت و در فصل یازدهم، به بررسی نابرابری اجتماعی، تضاد طبقاتی موجود در جوامع و مطالعه در دیدگاه‌های موجود در این ارتباط و موضوع کمونیسیم، تحت عنوان «نابرابری اجتماعی، تضاد طبقاتی و کمونیسیم» پرداخته شده است. امید است مطالب و محتوای این کتاب، کمکی هرچند ناچیز، به جامعه علمی کشور، محققان و پژوهشگران در حوزه‌های علوم اجتماعی و جوانان کشور هدیه بنماید.

دکتر علی‌قلی جوکار

فروردین‌ماه ۱۳۹۹

